

Prosjekt

Vern vipa

For vern av vipa og de øvrige fuglene i Karmøys kulturlandskap

Rapport 3-2014

BioDiv2010

Tittel: Prosjekt Vern Vipa. Rapport 3-2014.

Forfatter: Arnt Kvinnesland.

Emneord: Vipe, vern, mangfold, naturforvaltning, kulturlandskap.

Forkortelser er benyttet for navn knyttet til mange observasjoner. OKB: Oskar K. Bjørnstad, KBS: Knut Bendik Storesund, KMS: Kjell Magne Storesund. Andre forkortelser er AO: Artsobservasjoner.no (observatører til omtalte funn kan søkes opp her), pm: personlig meddelt informasjon til (navn). Observasjoner som ikke knyttet til kilde, er gjort av forfatter av rapporten.

Bildene er tatt av Arnt Kvinnesland (når annet ikke er nevnt)..

Ferdigstilt: 06.10.14

BioDiv2010 bestod i 2014 av følgende personer: Knut Bendik Storesund, Kjell Magne Storesund, Peder Christiansen, Oskar K. Bjørnstad og Arnt Kvinnesland.

BioDiv2010 vil takke alle bønder og grunneiere i Karmøy som tar hensyn til vipa og de andre hekkefuglene i åker og eng. Takk til de som har stilt på info-møtene vi har hatt og til alle som har kontaktet oss for rådgiving og meddelt oss viktige observasjoner. Også takk til jegere som hjelper oss å holde nede antall smårovilt.

Økonomisk støtte fra: Fylkesmannen i Rogaland og Skudenes & Aakra Sparebank.

Kontakt oss: Prosjektet Vern Vipa fortsetter i 2015. Kontaktpersoner: Knut Bendik Storesund 95 777 838 og Kjell Magne Storesund 97 573 183. Følg vipeprosjektet videre her: <http://karmoy.ringmerkingsgruppe.no/>

Kort fortalt:

Det hekket drøye 200 par vipere i Karmøy kommune i 2014. Dette er et resultat på linje med de tre foregående sesongene. Det betyr at Karmøys vipebestand er stabil i antall, selv om utbredelsen fortsatt skrumper inn. Gunstige værforhold og godt samarbeid mellom bønder og Vern vipa-prosjektet, var medvirkende til at mange unger kom på vingene i 2014. Vipevennlige bønder og predator kontroll er avgjørende for om vipa har ei framtid i Karmøy.

Innhold

Innledning	4
Innsats	5
Mannskap og metoder	7
Møter	6
Økonomi	6
Påvirkningsfaktorer	6
Predatorer	6
Jordbearbeiding og økologiske feller	9
Drenering og tørrlegging	10
Trafikkdøden	10
Vær- og næringsforholdene	11
Ankomst	13
Forløperne	13
Hovedankomst	14
Til hekkeplassene	16
Hekketid	17
Egglegging og rugetid	17
Her gikk det galt	17
Reirberging	18
Uheldig tidspunkt	18
Klekking og oppvekst	19
Utenom hekketida	20
Borttrekk	20
Overvintring	21
Kartlegging	21
Valg av hekkebiotop	21
Bestandstall	22
Kart. Hekkeplasser i 2014	23
Observasjoner fra hekkeområdene i 2014	24
Osnes-Vikjå	24
Hauske-Håland	24
Grøningå-Brekkedalen-Munkaskard	24
Stangemyrane nord	24
Stangemyrane sør-Øvre Hauge	24
Gunnashaug-Storasund	24
Nordbø-Bø-Bøvatnet	24
Lande-Utvik, Rehaugane	25
Våge, ved Vågetunet	25
Velde, Sørbø	25
Håvik-Meland-Kolstø	26
Sund-Vea-Haringstad	27
Heiavatnet-Tjøsvollvatnet	27
Åkra øst-Killingtjørn	27
Stava-Liknes-Ådland	27
Ferkingstad-Stol-Langåker	28
Nes-Nessjøen-Tarevika nord	28
Hemnes	29
Haga-Sandhåland	29
Risdal-Mjølhus	29
Vik-Heggheim-Hillesland-Dale	30
Norheim	30
Spanne	30
Røyksund	30
Ringmerking	31
Kontroller og gjenfunn	31
Merkinger	32
Et verneverdig mangfold	33
Referanser	39

Innledning

Dette er rapport nr. 3 fra BioDiv2010 som omhandler vern av vipa og de øvrige fuglene i Karmøys kulturlandskap. Den første dreide seg om treårsperioden 2010-12, med tilbakeblikk på bestandsutviklingen de siste tiårene. Den forrige rapporten omhandlet hekkesesongen 2013. Hensikten med sammenstillingene er først og fremst å dokumentere den aktuelle bestandssituasjonen for vipa, men vi har også oppmerksomheten rettet mot de øvrige hekkefuglene i jordbrukslandskapet. Skal vi kunne drive effektivt vern, må vi kjenne til hva som skjer, fra år til år, for å kunne iverksette nye tiltak eller eventuelt endre på eller forlenge og forbedre tiltak som allerede er prøvd.

I rapporten legges det vekt på registrering av hvilke faktorer som påvirker hekkeresultatet til vipa. For å finne svar er søkelyset rettet mot predatorer, vær- og næringsforhold, og hvilke natur- og bruksendringer som er på gang i det vide kulturlandskapet i Karmøy. Dagens effektive og rasjonelle jordbruksdrift, sammen med gjengroing av store utmarksarealer og et høyt antall predatorer, gjør at vipa og flere med den, neppe har noen framtid i Karmøy uten aktivt vern.

Rogaland er Norges vipefylke. Klarer vi ikke å ta vare på den her, hvor skal den da klare seg? Den norske bestanden viser seg å være langt lavere enn antatt og estimatet ligger nå på 7500-10000 par, noe som betyr en nedgang på 75 % for hele landet i løpet av de siste 20 årene. Norsk Ornitologisk forening har fremmet forslag om å flytte vipa fra kategori «nær truet» (NT) til «sterkt truet» (EN) på rødlista. (Vår Fuglefauna nr. 3-2014, s. 114-127). Så langt vi ser det, er dette et rett og nødvendig tiltak. Sett på bakgrunn av utviklingen i Karmøy fra slutten av 1960-tallet og fram til i dag, samt erfaringene med vipeprosjektet (2010-14), synes det ikke mulig å beholde vipa som hekkefugl i kommunen uten spesielle tiltak – som må pågå over lang tid.

I årets rapport følger vi vipene gjennom hekkesesongen 2014, fra ankomst, gjennom hekketida og til de forlater oss. En del plass i rapporten er viet kartlegging, der vi søker svar på spørsmål som: Hvilke biotyper velger vipa for tida? Hvor lykkes den best med hekkingen, og hvor går det dårligst? Hva er grunnene til at bestanden ikke opplever framgang etter flere sesonger med målretta innsats for å hjelpe den? Siste halvdel av rapporten er stort sett viet en gjennomgang av den enkelte hekkeplass i kommunen med et varierende antall observasjoner fra hver lokalitet, alt etter hvor ofte vi i Vern vipa har hatt anledning til å besøke de forskjellige hekkestedene.

Til sist har vi med litt om ringmerkingsvirksomheten, merketall, kontroller og gjenfunn. Avslutningsvis inkluderer rapporten fotoglimt fra hekkesesongen 2014 i Karmøys kulturlandskap.

Tidligere rapporter i serien kan du lese her: <http://karmoy.ringmerkingsgruppe.no/> Nyheter fra Vern vipa/BioDiv2010 og annet fuglestoff fra Karmøy finnes på samme sted. Fugleobservasjoner legges ellers fortløpende inn Artsobservasjoner i Artsdatabanken. Her kan du for eksempel søke opp observasjoner helt tilbake til 1960-tallet fra Karmøy – og de aller siste funnene.

Innsats

Mannskap og metoder

Øverst: Pinner ble satt ut for å vise bonden hvor vipereira på Lande lå slik at han kunne kjøre utenom. På det fuktige jordet til høyre, gikk bonden i gang med grøfting rett etter egglegging. Vipene holdt ut all aktiviteten. Under pløying ble eggene lagt tilbake i kunstig grop på samme sted, men da ungene kom til verden var arbeidet ennå ikke avsluttet. Kun 1 unge hadde flaks og vokste opp..

Feltarbeidet ble i 2014 gjennomført av BioDiv2010. Kjell Magne Storesund, Knut Bendik Storesund og Arnt Kvinnesland stor for det meste av tellinger, markering/flytting av reir og samarbeid med bønder. Gjennom et stort antall besøk til hekkeområdene har vi klart å få god oversikt over antall vipere i kommunen, hvilke biotoper de foretrekker å hekke i og hvilke problemer de møter gjennom sesongen. Tellinger av voksne vipere både på hekke- og rasteplasser har foregått gjennom hele sesongen. Oppløsting av reir skjedd flere steder med tanke på pinneresetting for å unngå at kullene skulle bli ødelagt av traktorkjøring og redskaper. Disse tellingene sammen med ringmerkingstallene har bidratt til å gi oss en god oversikt over bestandsstørrelse og hekkesuksess.

Markering og flytting av reir har skjedd på noen av de travleste jordbruksarealene på Nord-Karmøy. Resultatet er bedre enn om ingenting hadde vært gjort, men vi ser også at antall maskinelle operasjoner ofte er så mange i løpet av hekketida at antall unger som vokser opp – selv med hjelp – kanskje er for lavt til å opprettholde en lokal hekkebestand på sikt. Det er særlig når jordbearbeiding og såtid går inn i tida når vipene har små unger, at tapet blir stort.

Felling av trær i vipeterrenget ser ut til å gi resultater, med at flere unger vokser opp når trærne er borte. Klynger eller rekker med trær som har blitt fjernet for eksempel på Meland og på Hemnes har gitt positive utslag. Nå hekker ikke kråkene så nære vipene og de kan ikke bruke trærne som skjulested og utkikkspost.

Bønder er forståelig nok ikke alltid like villige til å avsette arealer, i åkrer og fukteng, for at vipa skal ha en trygg hekkeplass. Fordi det i de fleste tilfeller betyr økonomiske tap for bonden. Økonomien til

Vern vipa er ikke romslig nok til å dekke nok areal til behovet. Ansvarlig forvaltningsmyndigheter bør så raskt som mulig komme på banen og stilt økonomiske ressurser til disposisjon slik at de mest attraktive hekkeområdene kunne blitt leid eller kjøpt opp.

Møter

Vårmøte med medlemmene i Vern vipa hos Knut Bendik Storesund 5.3. Fordeling av ansvarsområder for vipa, der vi følger opp med tellinger, bestandsovervåking, hekkeresultater og ringmerking på de forskjellige hekkeområdene i kommunen. Oppfølging av kontakt med bønder som også i år kan få en viss kompensasjon for å legge til rette for vipehekking f.eks. i form av tilpasning av beitetrykk, avsetting av areal, pløying av åkermark og felling av trær i vipelandskapet.

Økonomi

Det fant ingen spesielle vipetiltak å støtte i jordbrukslandskapet i 2014. Det var ingen bønder eller grunneiere som hadde hekkinger på områder som de ville la stå urørte mot en viss økonomisk kompensasjon. Heller ikke var det noen som ytret ønske om felling av trær på aktuelle hekkeplasser. Skuddpremie til uttak av rev og mink, har beløpt seg til ca. 15 000 kr. Vipa og mange andre bakkehekkende arter har tjent på det store antallet av begge disse rovdyrene som har blitt tatt ut av Karmøy-naturen i løpet av året.

Påvirkningsfaktorer

Predatorer

Katt

Kanadiske forskere har publisert estimater over menneskerelatert dødelighet hos fugler. Kattene er skyldige i flere fuglers død enn alle andre menneskerelaterte årsaker til sammen. Vi tar med teksten på engelsk slik vi fant den.

December 2013: Scientists with federal government ministry Environment Canada have found that human-related activities destroy roughly 269 million birds and two million bird nests in Canada each year.

Over the past four years, a team of 20 Environment Canada scientists conducted extensive analyses that enabled them to release the first-ever estimates of annual bird mortality from human-related sources.

“Because birds are excellent indicators of biodiversity, the newly-released articles from Environment Canada highlight areas where broader biodiversity may be impacted,” said Dr George Finney, President of Bird Studies Canada. “These results provide a crucial first step toward understanding the relative importance of bird mortality factors, and will inform future research directions, conservation actions and policy decisions.”

Some 99 percent of human-related bird deaths are caused by feral and pet cats, and collisions with buildings, vehicles, and electricity transmission and distribution lines. Cats appear to kill as many birds as all other sources combined. Feral and pet cats are believed to kill more than 100 million birds

per year in Canada. An estimated 60 percent of those are killed by feral cats. Bird species that nest or feed on or near the ground are particularly vulnerable to cat predation.

“We are deeply troubled by the disquieting research published today on the number of birds killed every year in Canada due to human-related activities,” said Ian Davidson, Executive Director of Nature Canada. “Fortunately, there are concrete and sensible ways that people and governments can prevent the needless death of birds, especially now during the migratory season.”

Collisions with electricity transmission and distribution lines have been identified as the second-largest human-caused source of bird mortality in Canada. Between 10 and 41 million birds per year are killed by collisions with transmission lines; between 160,000 and 800,000 are electrocuted by distribution lines; and about 400,000 nests are destroyed annually due to vegetation clearing under power lines.

There are about 10 billion birds in Canada. The estimated total of 269 million bird deaths per year caused by human-related factors constitutes less than five percent of the overall population. Bird deaths from other causes (such as natural predation, disease, severe weather, or habitat loss) are not reflected in the estimates.

The results were published in a special issue of *Avian Conservation and Ecology*, an open-access electronic scientific journal sponsored by Bird Studies Canada (a Canadian BirdLife co-Partner) and the Society of Canadian Ornithologists.

Hentet fra <http://www.wildlifeextra.com/go/news/humans-cause-bird-deaths.html> (lastet 1.1.14).

Rev

- 30.12 3 rever innlevert av E. Dankel til kommunen for premiering var skutt ved steinbruddet, Hillesland (1) og ved Reiarvatnet (2).
- 21.4 Revespor i fuktig jord nær røvet vipereir på Mjølhus.
- 7.5 Fersk utgravd hiplass eller annet tilholdssted ved Vardatjørn, Snørteland. Rester etter nylig tatt orrhane funnet i nærheten 25.5
- 18.5 Revehi med 3 unger ved Holmavatnet og 4 på Tjøstheim (p.m.) kun 1,4 km fra hverandre.
- 21.5 Fersk skitt på sti på Stanganeset, Haugavågen. Herfra er det kort vei til vipene på Stangemyrane.
- 5.6 Bilde tatt av hvilende rev på en høyde på Dale, Torvastad for kort tid siden (Ø. Sletten).
- 18.6 3 unger i hi på Snørteland og 2 i Karmøyheiene (p.m.).
- 15.7 Ei tisper skutt på Liknes (ikke årsunge). Den var i sammen med en større rev som trolig var en hann. Denne kom seg unna (S. G. Sandve).
- 15.8 En unger skutt mellom Tjøstheim og skytterbanen (K. N. Aase).
- 15.8 4 rever innlevert for premiering: 2 skutt i Stikleskogen, 2 ved Sandvatnet (H. A. Stava).
- 31.8 En rev trafikkdrept Tømmervik, Snørteland. Nylige observasjoner: 1 Li/Sandve (P. K. Sevland) og 1 Vik/Falnes (F. Langåker).
- 3.9 En rev skutt på Spanne og innlevert for premiering.

Mink

- 30.12.13: 14 mink innlevert av E. Dankel til kommunen for premiering var skutt på strekningen Åkrehamn-Syre og på Visnes (1). Nedenfor er kun mink sett eller avlivet i aktuelle vipeområder tatt med. For øvrige funn i 2014 se sjøfuglrapporten.
- 16.2 En hannmink skutt på Liknes (P. K. Sevland).
- 9.3 En hannmink tatt i felle , i vinter ved bekken på Dyrland, langt fra sjøen (P. K. Sevland).
- 19.3 En nylig trafikkdrept hannmink ved Bøvatnet på veien til Bøneset. Minken var på vei til eller fra Bøvatnet (K. M. Storesund). Enda en hannmink måtte bøte med livet i området da en den gikk i felle ved et sjøhus på nordsida av Bøvågen (K. M. Storesund). Med disse

to færre minkene bør hekkesesongen ved Bøvatnet bli tryggere for både vipper, hettemåker og mange andre.

- c25.3 2 minker sett i bekken (Åne) øst for hovedveien på Langåker (H. Liknes).
- 6.4 1 mink sett på Hemnessanden (H. Liknes).
- 28.4 Enda en mink gikk i felle ved utløpet av Bøvatnet (K. M. Storesund).

Mår

- 10.1 Info så langt: 6 tatt i feller av Dag Nes, 13 av Bjørn O. Digernes
- 25.2 Fersk skitt på traktorveien nord for Humrvatnet.
- 1.3 Totalt ble 24 mår tatt i feller av Bjørn O. Digernes i løpet av jakttida 2013/14. Noen på Nord-Karmøy, men flertallet på fastlandet.
- 30.4 Fersk mårskitt på sti i skogen like sør for flyplassveien bare ca. 1 km fra nærmeste vipehekkeplass på Sletthei.
- 2.5 To funn av skitt på stien fra Snørteland gjennom Løkjken til Stikleivatnet.
- 3.5 Mange skittspor etter mår i Tjostheimskogen.
- 11.5 Mange skittspor på Karmøymarsj-stien langs vestsida av Stikleivatnet.
- 15.5 Med ett unntak var samtlige stærkasser med egg/unger på Blikshavn tatt av mår, i alt 19 kasser/reir.
- 19.5 Mår observert i det den røvet trostereir i Tjostheimskogen. – Beveget seg like lett i trærne som et ekorn (F. Langåker).
- 25.5 Fersk mårskitt på Burmaveien ved Stikledemningen.
- c 20.5 Mår tatt for mink og skutt under jakt på Storøy, Torvastad (p. m. Ø. Sletten).
- 17.6 En mår observert mellom Burmaveien og Humrvatnet (p.m. F. Langåker).
- 8.7 Fersk skitt mellom bikuber, Kvalavåg (KSK).
- 16.7 Skitt på haug vest av Nedre Buadalsvatnet.

Katt

- 30.7 Enkeltobservasjoner av katter i hekkeområdene til vipa i Karmøy er så mange at de ikke lar seg publisere uten å bruke sidevis på det. Kort sagt finnes det ingen områder uten katter. Det er i det hele tatt godt gjort at vipeunger klarer å gjemme seg unna og komme på vingene med katter på alle kanter. Redusert kattehold i kommunen ville garantert gjort vipene godt.

Vandrefalk

- 30.7 De fleste funnene er gjort nær sjøen og er derfor tatt med i Mink- og sjøfuglrapporten. For vipene var falken mest plagsom i området Håvik-Velde og på strekningen Hemnes-Nes. Med en maksimal jaktradius på 15 km, ligger begge disse områdene innenfor årlige hekkeplasser for falken.

Havørn

- 30.7 Det ble gjort mange observasjoner av havørn overflygende hekkeplasser for vipa, men ingen tilfeller der en observert direkte jakt på voksne eller unger.

Hønehauk

- 5.4 En på jakt i vipeområder på Langåker.
- 4.5 Reir med 4 egg SØ-Karmøy. Mange rester etter byttedyr (fugler) i nærheten av reiret.
- 15.5 Ringdue tatt av hønehauk ved Gassco, Bygnes.

Kråkefugler

- 30.7 Det foreligger kun en direkte observasjon av kråkefugler som predatorer på vipe denne sesongen. Et kull med egg som ble tatt på Håvik mens vipene ble forstyrret under maskinelt arbeid på jordet.

Ukjent predator

5.4 En felles faktor for vipene på strekningen Hemnes-Stava har vært en stor uro der de ofte i stor fart går på vingene og flyr av sted. Dette markerer frykt for rovfugl i nærheten.

11.4 Grågås funnet nylig oppspist i hekkeområdet på Myrvang, Håvik.

Hvilket rovdyr har vært på ferde her? Havørn, rev? Grågås fullstendig oppspist på åpen mark. Håvik, 11.4.14.

12.5 Svaneegg nylig oppspist i skogen ved Rambaskår, Kvalavåg. Ukjent om det var knoppsvane- eller sangsvaneegg. Trolig rev som predatoren (K. S. Kvalavåg).

Jordbearbeiding og økologiske feller

På ei eng med våte partier samlet nesten halvparten av alle vipene i området Håvik-Meland-Kolstø seg til en løs koloni på 8-10 hekkepar. Midt i april, rett etter at vipene hadde lagt egg, ble det satt i gang grøfting midt i enga. Reira ble markert med pinner slik at de ikke skulle bli direkte nedkjørt. 2.5 ble enga pløyd opp. 5 kull ble reddet unna og eggene forsøkt lagt i groper på samme sted etterpå. I to reir hadde eggene klekt, men unger ble ikke funnet og disse ble trolig pløyd ned eller overkjørt. Det åttende reiret på enga ble forlatt da det ble grøftet like ved reiret rett etter egglegging. Eggene gikk i kråka mens vipene ble uroa av jobbingen, i følge bonden. De 5 «overlevende» reirene ble kontrollert 7.5, og det viste at bergingsforsøket var vellykka: 4 av 5 reir hadde rugende vipe.

Dessverre gikk det ikke mange dagene før det ble mer kjøring og jordbearbeiding. Nå hadde 4 av de 5 gjenværende vipeparene fått unger ute i åkeren. Det resulterte i at de fleste ungene omkom. 21.5 var det 3 vipepar igjen på åkeren. Disse hadde berget noen av ungene sine ved å trekke de med seg ut til kanten av åkeren – i overgangen til urørt eng eller beite. Eksempelet fra Håvik viser at slike gjenlegg fort blir økologiske feller for vipene. De finner de brune, ugrasbehandla, fuktige engene som ideelle hekkeplasser når de kommer om våren, men antall operasjoner som skal til før ny eng spirer fram er så mange at det ofte ender med totalt tap av egg og unger for vipene. Bare i løpet av de få årene med «Vern vipa» har vi sett at en rekke sumpige enger og gode restarealer har blitt drenert og dyrket opp til (forbedret) grasproduksjon.

Selv bønder som har gitt positive tilbakemeldinger om hvor «kjekt» det er å ha viper i jordbrukslandskapet og som har fått en liten kompensasjon for å la være å pløye eller gjøre andre forstyrrende inngrep hvor det har hekket viper, har siden likevel grøftet og gjort gode hekkehabitater ubrukelige. Økonomisk gevinst taler til sjuende og sist høyest. Om ikke ansvarlige forvaltningsmyndigheter finner penger til oppkjøp eller leie av resterende vipeattraktiv våtmark, vil det neppe være mulig å berge arten på lang sikt. Det presset en har på åpne arealer i Karmøy fra jordbruk, skog og utbygging er så voldsomt at uten tilførsel av økonomiske ressurser til bevaring, skjøtsel og restaurering, vil gunstige hekkehabitater for vipa og andre vadefugler fortsette å forvitne.

Drenering og tørrlegging

På denne fuktige enga på Ferkingstad, har vipere hatt gode tider noen år, inntil gravemaskinen dukket opp i år. Tørrlegging betyr vel slutten for vipa også her. At arbeidet skjer i vipas hekketid er ugunstig. 18.4.14.

Vipa er en vadefugl. Den er knyttet til vann, ferskvann. Når den i løpet av de siste tiårene er fordrevet fra myr- og tjern i heilandskapet pga. gjengroing og rovdyr, søker den til fuktige steder på innmarka. Med det trykket det for tida er på å opparbeide mer god dyrkingsjord (hovedsakelig for grasproduksjon), er det sannelig ikke lett for vipa å overleve. Restmark og forsumpa eng som har tjent vipene i mange år, blir nå opparbeida og tatt i bruk over alt. At dette er et minus for vipene er klart. At arbeidet som krever minst 5-6 omganger med maskinelt utstyr stort sett skjer midt i hekketida er ekstra problematisk. Dersom gjenleggene krever grøfting, trengs det enda mer tid for å opparbeide ny eng – og vipene har liten kjangse til å lykkes med å få opp unger under slike forhold.

Arbeid med gjenlegg som foregår fra midten av april og utover i mai, er i praksis et tapsprosjekt for vipene. De lokkes til disse visne engene og legger egg – og går egentlig i ei felle. Hva nytter det å berge unna reir med egg, når bonden så snart ungene begynner å springe rundt på åkeren, kjører over ungene under den videre bearbeidingen av jorda? Små vipeunger på åker er nesten umulige å oppdage fra traktoren – så selv med beste vilje, er det ikke mulig å unngå at vipeunger omkommer. Å forsøke å finne alle ungene som er spredt utover i et større åkerlandskap, ville blitt uholdbart tidkrevende både for folk og vipere.

Trafikkdøden

23.6 En av de merke vipeungene, nå flygedyktig, på Nordstokke, funnet nylig flatet ut på asfalten.

Vær- og næringsforholdene

Tjøsvollvatnet gikk fullstendig over sine bredder 7.3. Usedvanlig mye nedbør – særlig til å være i mars- laget oversvømmelser mange steder i kommunen. Hadde dette vært i hekketida ville f.eks. alle reir av terner og hettemåke på holmen nord i vatnet vært langt under vannflata.

Vinteren 2012/13 omkom mange vipper av kulde og matmangel på overvintrings- og rasteplasser i Vest-Europa til langt ut i mars. Slik var det ikke påfølgende vinter og tidlig vår. Lavtrykk med mildvær fra Atlanterhavet feide inn over Norge og vestlige Europa i en nesten uavbrutt rekke gjennom vintermånedene (des.-febr.) og førte med seg gråvær, regn og høye temperaturer. Vestlandet (målt i Bergen) fikk den mildeste vinteren på 150 år og 3,2 grader over normalen. Stavanger fikk den mildeste vinteren siden målingene startet. Varmlufta ble pumpet så langt nord som til Svalbard som i februar hadde en gjennomsnittstemperatur 15 grader høyere enn normalt! Vipene og andre overvintrere i Europa avhengige av småkryp i jorda, hadde en optimal vinter. 6.-7-3 falt det rekordstore nedbørsmengder med opp mot 100 mm. Varmluftspassasjen tok imidlertid mange vipper med seg over Nordsjøen til Karmøy. Oppklarning og noen vårlige dager, 11.3 med +8°C. Forrige vinters kaldeste dag ble målt denne datoen med -10,4°C (på Helganes)! Mildværet fortsatte framover mot midten av mars, men nedbør og gråvær satte en pause i ankomsten av flere vipper (og andre trekkfugler). Fra rundt 23.3 la været om og et høytrykk bygget seg endelig opp Sør-Norge. Det førte til en eksplosjon av fuglesang og stor trekkankomst av mange arter. Det stabile vårværet fortsatte inn i april. Vårens høyeste temperatur per 2.4 ble satt 29.3 med 15,9C målt på Helganes (flyplassen). Væromslag fra 5.4 da det skyet til og ble regn, sørlig bris. Et tegn på den milde starten på året er at de første bjørkene begynner å skyte blad 7.4! Farlig mye regn 12.4 kan bety at vipereir blir satt under vann. Det ble ikke registrert oversvømte reir som følge av nedbøren 12.4.

Mye regn rundt midten av april satte store deler av dette vipejordet på Ferkingstad under vann. Slike gjenlegg har en magnetisk tiltrekning på vipene om våren. I likhet med mange andre tilsvarende områder i Karmøy, er gravemaskinene ikke lagt unna når engene begynner å forsumpes. Uten solid økonomisk kompensasjon er det ingen bønder som sparer vipa og lar gravemaskinen stå. 12.4.14.

Heretter gikk vi inn i en høytrykksperiode med mye sol og høye temperaturer. 21.4 ble så langt årets varmeste dag med opp mot 20°C. I slutten av april var det en flott sommerperiode med dager over 20°C, solgangsbris og klart. Varmest 27.4. Ved månedsskiftet april/mai begynte det å bli tørt på åker og eng, med medfølgende fare for næringsmangel i den kritiske tida da flertallet av ungene klekkes ut. Mai startet relativt kjølig med -2°C målt på flyplassen natt til 1.5. Etter lang tid uten regn, kom omslaget 7.5 med nedbør hele dagen og kjølig. Vekslede, relativt kjølig vær med min. temperatur ned mot +4°C i andre uka av mai, men høytrykk fra 17.5 brakte varmluft med seg og temperaturen passerte 20°C 18.5. Værforholdene i sum synes å ha vært gunstige for vipa denne våren. Det vokser opp mange unger der hvor reir har fått være i fred.

3.6 En kraftig ettermiddagsskur med regn gjorde godt på tørr jord i dag. Opp mot 22°C. Varmt og rolig høytrykksvær fortsetter, men med en del regnbyger innimellom. Svært gode oppvekstvilkår for vipeunger og andre vadere. Første halvdel av juni ble etter dette preget av konstant NV-vind opp i kuling styrke. Kombinert med relativt høy temperatur pga. soloppvarming, ble det nå svært tørt og det er bra at de fleste vipene av året, har blitt flygedyktige, slik at de kan trekke til steder med nok fuktighet og lettere tilgang på mat. 24.6: Midtsommer passerer og nordvesten tar endelig en pause. Det er nå svært tørt.

Ankomst

Forløperne

Mens det var full vinter med masse snø på Sør- og Østlandet og ned mot -30°C lengst i nord, begynte vårtegnene å vise seg hos oss. De første vipene ankom Karmøy allerede i slutten av januar. 1-3 individer sett ved Skudeneshavn og på Langåker, kan ha vært de samme fuglene. Samtidig dukket den første gravanda opp i Tarevika, og flokker med gjess, både sædgås, kortnebbgås, ringgås og grågås ankom Karmøy. Dessuten var flere småflokker med gråtrost og stær å se rundt på åker og eng, men disse kan ha vært overvintrende.

To vårtegn møtes i Tarevika på Langåker 30.1: ei vipe og ei gravand.

12.2: Det er fortsatt mye gås på Sør-Karmøy av mange arter, flest sædgjess. Noen tundragjess og hvitkinngjess har kommet til i det siste. Flest beitende på Hillesland og Langåker.

14.-16.2 Noen flere stær, sanglerker og ringduer sett disse dagene. Trolig er noen trekkankomne. Første svartrost sang av full hals allerede 16.2 ved Sandvatnet. Ei linerle som ble sett på Ferkingstad/Stavasanden ut 2013 ble sett her igjen i februar og er så vidt en vet eneste kjente overvintring fra Karmøy.

De første vipene på ordinært vårtrekk dukket opp på Stava 25.2 med to flokker. Den ene flokken på 9 rastet i en åker, den andre på 13 slo seg ned i fjæra. Samme dag fikk den enslige tjelden på Åkrasanden selskap av en nyankommer. 26.2 ble første vipa sett på Nord-Karmøy med 1 på Gunnarshaug (K. M. Storesund). Vipeflokk på 28 på åker ved Tarevika 27.2. Ingen var ringmerket.

Dagen etter, 28.2, var flokken ved Tarevika på 48 og ei av vipene var fargemerka – trolig en lokal fugl. Også andre tegn på at vår underveis: 1 duetrost ble sett på Blikshavn 27.2, de første stærene har funnet fram til sine gamle hekkeplasser, de første sanglerkene er å høre. Dessuten første sandlo på hekkeplass 28.2 på Veamyrå industrifelt (AO). På og ved Litleholmen, Åkrasanden, var det samme dag 3 tjelder og 2 nyankomne hettemåker.

Flokk på 48 vipere i ferd med å lande på åker ved Tarevika, Langåker. Våren 2014 ble de møtt med ideelle næringsforhold med muligheter for tidlig hekkestart, komplett motsatt av forrige dødbringende vinter og vår. 28.2.14.

I tillegg til vipa har også tjelden benyttet muligheten til tidlig ankomst til hekkeplassene som svar på den milde vinteren og gunstig vær i starten av mars. De første hekkeparene hadde allerede par på plass 10.3, f.eks. på Guleskjerå, Bygnes og på Kolstøneset

Hovedankomst

I forkant av og i forbindelse med lavtrykkspassasje 6.-7. mars med sørlig kuling, mildvær og mye regn ankom mange vipere til Karmøy. Per 8.3 var totaltallet anslått til rundt 200 individer, og de første var allerede på hekkeplassene bl.a. på Torvastad, på Håvik og på Ferkingstad-Langåker. Ennå er det store flokker å se, f.eks. 82 som rastet på Kvilhaug 11.3. 27 vipere på matleit ved Bøvika 14.3, den ene var merket med våre ringer (se under Ringmerking). Langt fra alle hekkeplassene har vipere på plass per 15.3 og ingen steder er vipene ennå fulltallige. De hekkeplassene med størst hekkeaktivitet til nå i år er på Stangemyrane, Sletthei og Ferkingstad (Lurane). Viktige hekkeplasser de siste årene stod ennå helt tomme ved sjekk 15.3: Øvrabø, Gunnarshaug, Sung og Haringstad. De største næringssøkende eller rastende flokkene ble sett ved Sørabø (34), Stava (22) og Kvilhaug (47). 16.-19.3: Ingen trekkaktivitet å spore (vestavær, skya og en del nedbør). 21.3 holdt en flokk på ca. 70 til på Taravik-markene, og 22.3 var en flokk på rundt 45 å se på jordene sør for tunnelen på Håvik.

Sammenlignet med samme tid på 1980-og 90-tallet har det vært en dramatisk nedgang i antall vipere på Karmøy. Bare i jordbruksområdet sør for Hilleslandsvatnet var det årlige flokker på opp mot 400 individer under trekket i siste del av mars. Nå er det ikke flere om en summerer alle vipene i hele kommunen. Selv etter en mild vinter og tidlig vår er det ennå per 22.3 få vipere på de siste års hekkeplasser, og mange står fremdeles helt tomme. På Hillesland er det knapt nok sett sorten. Det har også ankommet overraskende få av andre tidlige vadefugler som storspove og enkeltbekkasin. De nærmeste ukene vil vise om ting normaliserer seg.

Næringsrike enger med kort gress og åkerlapper slik som her ved Taravika på Langåker er ideelle rastesteder for vipene når de ankommer. Her kan de hvile og ete i dagevis før de sprer seg ut eller drar videre. For inntil 20 år siden var slike flokker vanlige i jordbrukslandskapet over hele kommunen og de kunne bestå av opp mot 400-500 individer. Ingen flokker til nå i år har oversteget 100. 21.3.14.

Med værforbedringen mot slutten av mars ankom flere vipere. De største flokkene ble notert i Bøvika og på Kvilhaug 25.3 med ca. 80 på hvert sted. På Håvik nær Kolstøvågen holdt en flokk på 36 individer til hele dagen 26.3. To av vipene var merket lokalt. Kvilhaugflokken var 27.3 på ca. 50 vipere og blant disse var det et par sørlig heilo. Per 4.4 var det ingen trekkflokker å se rundt om, det syntes som om de aller fleste vipene hadde funnet sine hekketerritorier.

Til hekkeklassene

De første var med sikkerhet tilbake på gamle hekkeplasser 8.3. På Ferkingstad – i en åker med preg av mye nedbør – var 6 individer i full sving med sang, spill og kurtisering. Til sammenligning sang den første vipa i 2013 ikke før 31.3. Vipene vet å utnytte en mild start på våren og ligger nå i rute 2-3 uker foran fjorårets kalde start. En sjekk på noen av hekkeklassene 10.3 viste: 3 på Håvik, 8 ved Bøvatnet, 7 på Stangemyrane og 4 på Ferkingstad. Sang- og kurtisevirkosomheten var størst på Stangemyrane. Andre vipeobservasjoner fra 10.3: Flokk på 27 trakk mot sør over Håvik, 14 satt på skjær ved Husøy/Sørbø, 11 rastet på skjær sør i Tjøsvollvatnet. 18 viper drev næringssøk ved Tarevika på Langåker, og en flokk på 32 jaktet på mat på Kvilhaug. To av vipene i denne flokken var merka med våre ringer.

Våyr vipehann på den tradisjonelt vellykka hekkeklassen på Meland. Det er bemerkelsesverdig hvordan vipene lengt borte fra vet å være tilbake tidligere når våren er mild som i år. 12.3.14.

Mange hekkeplasser hadde viper på plass per 15.3, men minst halvparten stod ennå tomme og ingen steder var vipene fulltallige. Flest er til nå registrert på hekkeplass ved Stangemyrane og på Sletthei med 12-15 individer. Første vipa på plass på hekkeklassen ved Kvitamyrr, Hillesland. Det var ingen viper å se på de andre, årlige hekkeklassene i området: Risdal/Sørhåland og Mjølhus.

En sjekk av vipeområdene både nord og sør på øya 18.-19.3 avslørte laber aktivitet og få fugler. Det kunne se ut som om mange viper, til tross for mildvær og god næringstilgang, hadde forlatt Karmøy igjen (for en periode?). Hvis ikke måtte de ha gjemt seg bort på anonyme steder utenfor hekkeklassene. Eneste mulige forklaringen på denne strategien, kan være det komplette gråværet som rådet i disse dagene, og at dette ikke trigget hekkeaktivitet. Det var kun de aller mest produktive hekkeområdene fra de siste årene som hadde noen få viper til stede. Med omlegging av været til sol og stabilt høytrykk fra rundt 22.3, endret mye seg. Mange viper ankom Karmøy og flere fant fram til

hekkeklassene. Likevel var det ennå per 26.3 tynt med vipere på hekkeklassene i perioder, de foretrakk å holde sammen i flokker på gode næringssøkplasser. De var tydeligvis ennå ikke helt klare for reir og egg. Hekkeklassen på Sund ble sjekket 27.3 og 12 vipere var i aktivitet der. Ellers var antallet på Lurane, Ferkingstad, kommet opp i 11. Per 4.4 syntes alle hekketerritorier å være etablert. Et generelt inntrykk uten at tall ennå er sammenliknet, er at bestanden på Sør-Karmøy fortsetter å krympe både i antall individer og i utbredelse. Det motsatte synes å være tilfelle på Nord-Karmøy hvor en nå finner de største konsentrasjonene av vipere i kommunen.

Hekketid

Egglegging og rugetid

28.3 ble det funnet 2 reir med egg på Torvastad, nær kirka. Reira inneholdt 2 og 4 egg. Egglegging i det ferdiglagte kullet må ha startet seinest 25.3. Dette er ny tidligrekord for Karmøy. Tidligste start for egglegging før dette var et reir med 4 egg på Stava 2.4.2010. I forhold til 2013 startet årets egglegging hele 3 uker tidligere, da første kull med 4 egg ikke ble funnet før 20.4 (Osnes). Vipa bekrefter nok en gang sin evne til å utnytte en mild vinter og vår til å framskynde hekketida. Det er utvilsomt en fordel å starte så tidlig som mulig, for dermed å få unger på vingene før årets nye predatorer finner veien ut i terrenget. Per 15.4 ser det ut til at flertallet av vipene ruger på ferdiglagte kull.

En slektning av vipa, sandloen, viste også å kunne utnytte den milde våren med å starte opp tidlig. Et reir på Vestheim industriområde inneholdt 4 egg 15.4, og den må da ha startet eggleggingen seinest 12.4. Dette er så vidt en vet tidligrekord for Karmøy. Også stæren satte ny rekord med to kasser med 2 egg i hver på Blikshavn 17.4. De første tjeldene ble sett rugende 27.4.

Nye vipereir lages og egglegging skjer fortsatt i siste del av april. 4 reir er f.eks. nylig etablert på et gjenlegg med nylig tilsådd åker på Kvilhaug 27.4. I slutten av april oppdages det stadig nye rugende vipere rundt på de kartlagte hekkeklassene, ofte i nyetablerte åkrer og enger nylig behandlet med ugressdreper. Dette er sannsynligvis vipere som legger på ny etter å ha mislykkes i første omgang. Så seint som 30.5 foregikk det fortsatt nyetableringer på gode lokaliteter, særlig i ferske gjenleggsåkrer. Vipere har f.eks. startet ruging i åker på Håvik og Norstokke.

Her gikk det galt

16.4: traktorkjøring trolig årsak til noen ødelagte reir på Lande. Et 4-kull kull på Håvik 11.4 var forlatt 17.4 og bare ett kaldt egg lå igjen i reirgropa. Ingen tegn til eggeskall/knuste egg. 22.4: Reir med 4 egg på Mjølhus var nå tomt, ferske rester av eggeplomme i reiret som var delvis ødelagt av tråkk. Revespor i våt jord i nærheten kan forklare hvem som har vært på ferde. 28.4: To reir ødelagt på Meland. Dette skjedde samtidig med at det ble sluppet over 60 sauer inn på det begrensede området som vipene hekket på, så trolig har reirene ødelagt av tråkk. 14.5 Minst 5 kull med egg/unger gikk tapt som følge av jordbearbeiding (gjenlegg) på Håvik. Dette til tross for velvilje hos bonden til å redde reira i samarbeid med Vern vipa-prosjektet.

Reirberging

På de mest utsatte hekkeplassene var Vern Vipa ute med reirpinner også i år for å vise bønder med kjørebehov på åker og eng, hvor reir lå, slik at de kunne unngå å ødelegge de.

4 av de 5 reirene hadde rugende vipe ved kontroll 7.5. Ett reir var forlatt, kanskje som følge av at dette siste reiret ikke ble plassert presist nok i forhold til der det lå før pløyingen.

Skjebnedag. Bøndernes holdning til vipa er avgjørende for dens framtid. Håvik 2.5.14.

I to reir hadde klekking allerede skjedd, og ungene ble ikke funnet. De endte nok sine liv denne dagen.

11.5: Til tross for at det under pløyingen ikke ble ruget på eggene i minst tre og en halv time, tok ingen av fostrene skade. 12.5 ble dessverre en ny livsfarlig dag på åkeren da bonden rykket ut for å slådde. Hvor mange unger som til sist vil overleve på en slik åker vil vise seg. 14.5 etter slådding/harving lå kun ei vipe igjen og ruget i åkeren. 5 andre så ut til å ha mistet ungene sine.

29.4: Et jorde pløyd opp på Langåker for ei ukes tid siden hadde rugende vipepar. Her hadde bonden reddet reiret, satt opp markeringspinne, og etter at arbeidet var gjort ruget vipa videre på reiret sitt som nå lå på en åker og ikke på ei eng. Slike bønder vil vi ha!

Uheldig tidspunkt

Gjenleggsarbeid med minst 6 langvarige maskinelle operasjoner fra gammel eng til ny eng, gjør det nesten umulig for vipene å lykkes med hekkingen. Gjenlegg har en magisk tiltrekningskraft på vipene – de sprøyta engene som blir brune gir god kamuflasje for egg og unger og gir både unger og voksne lett tilgang på makk og småkryp når graset visner. Når arbeidet settes i gang like før eller under vipenes egglegging og pågår gjennom hele rugetida og inn i ungenes oppvekst periode, er det ikke store kjangser for at det skal gå bra. Selv om en flytter på reir og om vipene finner seg i det meste. Noen få bønder får arbeidet gjort ferdig til midten av april – og da går det som regel bra med vipene som legger egg i de nettopp tilsådde åkrene. Men når arbeidet med gjenleggene ikke påbegynnes for i månedsskiftet april/mai, går det ofte galt og vipene har mindre kjangse til å få lagt et nytt kull.

Klekking og oppvekst

30.4 var det full gang i klekkingen rundt om. På Lande var det ennå 9.5 bare egg og ikke unger i 4 av 5 reir. På Sund var det samme dag ingen unger å se, men her skyldes dette at samtlige synes å ha lagt på ny – sannsynligvis etter å ha vært tråkket ned av sauer i første forsøk.

Det generelle inntrykket er at mange vipere har fått fred i rugetida denne våren, og det er nå å håpe at også ungene får fred fra predatorer til å leve opp, og at været blir gunstig. Det er i alle fall forholdsvis mange unger på beina rundt om per 12.5.

En sprell levende vipeunge på sauebeitet til Rune Heimtun på Meland. 12.5.14

De første ungene tar til vingene i månedsskiftet mai/juni. Det generelle inntrykket er at det vokser opp flere unger enn i fjor. Predasjon fra rovdyr/rovfugler synes mindre enn i fjor og været har vært svært gunstig. De største tapene har vipene i vår lidd under jordbearbeiding. Likevel har hensyntagen reddet en god del egg/unger i de travleste jordbruksområdene. Også i år har det godt svært bra for de få vipeparene på Nordstokke hvor 2 par per 1.6 har 8 store unger samtidig som et par har lagt egg. Årsaken til suksessen her er at bonden tok hensyn til reirene som lå i grasenga under gjødsling rett etter egglegging og når ungene klektes kunne foreldrene lede ungene ut av det nå høye gresset til et nytt gjenlegg med åkermold hvor de kunne lett finne mat og skjul i kanten mot enga. 18.6: Flertallet av årtens vipegenerasjon er nå på vingene – og produksjonen har nok vært bedre enn i fjor. Nesten på samtlige plasser hvor vipene gikk til hekking i vår, har det vokst opp unger.

Utenom hekketida

Borttrekk

I løpet av juli måneds første 10 dager forsvant plutselig vipene. Rundt midten av juli var det nesten ikke mulig å finne arten i kommunen! Så godt som hele bestanden av voksne og ungfugler forlot Karmøy straks etter at de siste ungene kom på vingene. 2 vipere på Stava 14.7 ble de siste observert på eller nær en hekkeplass. Etter tre dager med leit etter vipere på både hekkeplasser og på typiske rasteplasser både nord og sør på øya, var det ikke mulig å observere ei eneste vipe dagene 20.-22.7. Eneste observasjon i resten av juli ble 3 individer i Tarevika 30.7 (AO).

Dennes strategien med tidlig utreise, er noe som har blitt stadig tydeligere i løpet av de siste årene. Før hang hekkebestandene eller i alle fall deler av den igjen til langt utpå høsten, og nykommere fra fjerne hekkeområder kom til for å raste eller overvintre. Dette er det helt slutt på, enten som en følge av endring av trekketidspunkt og/eller endring av trekkveier, eller som følge av en dramatisk og generell nedgang i hekkebestandene over et stort geografisk område. Kanskje er det tomt for vipere på de hekkeplassene som før sørget for store flokker av vipere på Karmøy høst og vinter.

Overvintring

Ingen vipere tilbrakte vinteren 2013/14 på Karmøy. Ei vipe var innom rundt årsskiftet da den ble sett i sjøkanten på Syre 31.12.13-1.1.14 (OKB). Noen vipere som dukket opp på Sør-Karmøy sist i januar, kan ha vært overvintrende fra de relativt store vinterflokkene på Jæren. De to lengste periodene i løpet av vinteren uten noen vipeobservasjoner i Karmøy ble 16.11.-30.12.13 og 2.1.-25.1.14.

Kartlegging

Valg av hekkeplass

Vipene viser tydelig respons på endret substrat fra et år til et annet. Det er opplagt at foreldrene klarer å vurdere hva som er det optimale underlaget for ungene å vokse opp på, der krav om gode gjemmemuligheter og lett tilgang på mat må oppfylles. Innen et avgrenset hekkeområde kan det derfor være stor mobilitet i den lokale hekkepopulasjonen dersom underlaget

Legg merke til miljøet rundt reiret: Sparsomt med gress, jorda delvis blottlagt og våt. På slike enger lå en stor del av reira i år. Mjølnhus. 15.4.14.

(enga/åkeren) er endret siden forrige sesong. En vellykka hekking ett år, kan bli total fiasko neste år dersom underlaget er sterkt endret. Områder som har optimalt underlag for ungene å vokse opp på over flere år, blir etter hvert som en magnet for vipper fra nærområder der betingelsene har blitt forringet. Slik dannes med årene nærmest kolonier på de stabilt gode hekkeplassene, så sant de da får fred fra predatorer eller andre forstyrrende elementer.

Til tross for dokumentert vellykka hekking i 2013 (kontroll av unge i 2014) på Våge, var det ingen vipper å se i området 18.4. Dette kan være et eksempel på at «utkantvipper» eller enslig hekkende par ikke nødvendigvis vender tilbake til fjorårets hekkeplass selv om det har gitt et positivt resultat. Det har ikke skjedd noen endringer i biotopen fra i fjor til i år.

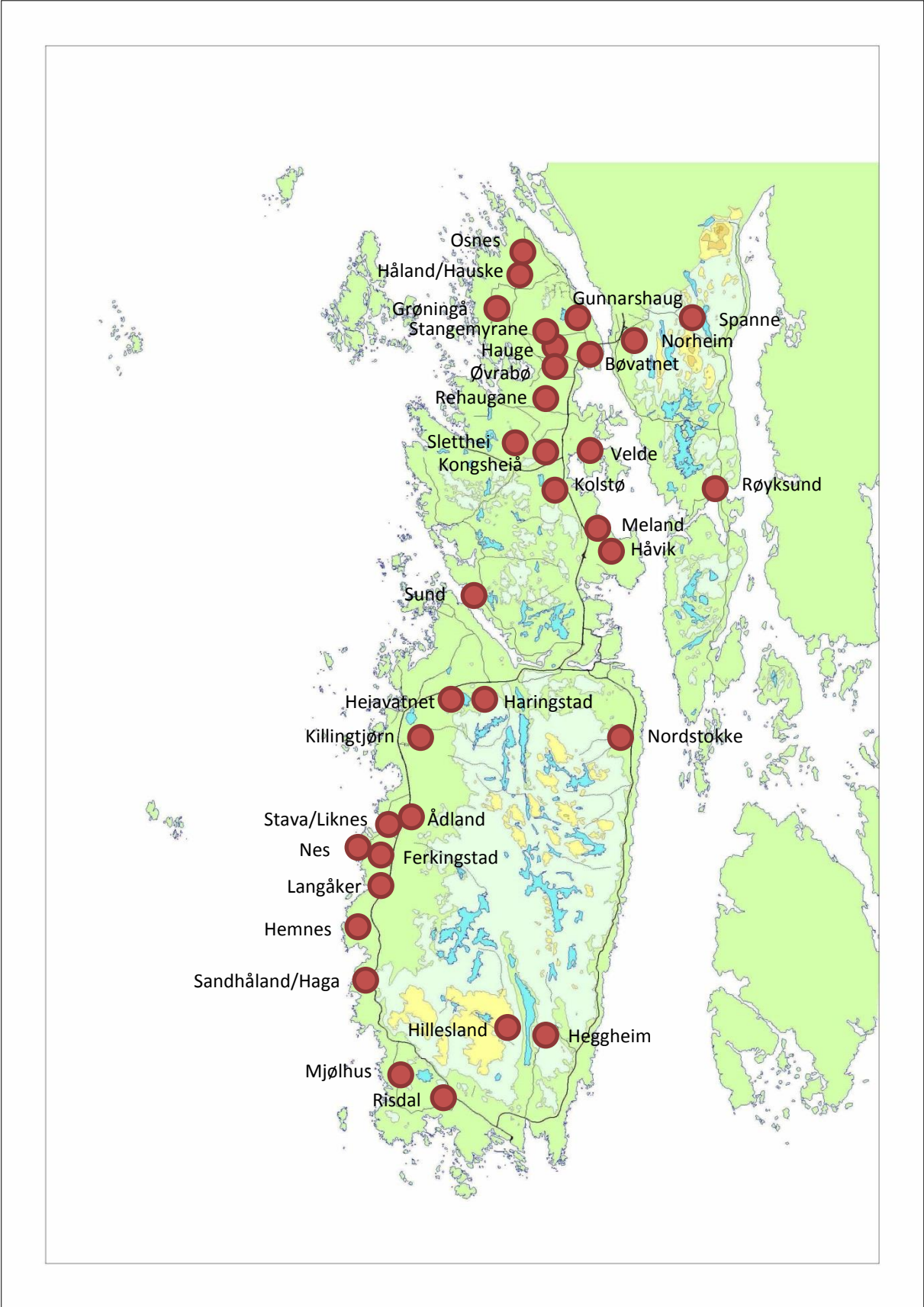
Vipa er en vadefugl som liker å ha det vått rundt seg. På slike enger som på bildene er det vått nok og næringsrik jord nok med mat for både unger og voksne. Til venstre Nordstokke, til høyre Håvik. Enga på Håvik er sprøyta slik at grasmatta har visnet. Dette liker vipene fordi det gir lett tilgang på meitemark og småkryp, og graset vokser ikke over hode på fuglene. Men problemer oppstår om bonden bestemmer seg for å grøfte og pløye opp gjenlegget midt i hekketida.

Bestandstall

Sted/antall individer	2014	2013	2012	2011
Osnes-Vikjå	12	10	10	2
Hauske-Håland	14	20	18	20
Grøningå-Brekkedalen-Munkaskard	20	22	11	20
Stangemyrane nord	22	10	7	28
Stangemyrane sør-Øvre Hauge	12	12	6	10
Øvrabø	34	27	20	18
Gunnarshaug-Storasund	12	12	14	24
Nordbø-Bø-Bøvatnet	6	11	16	10
Lande-Utvik/Rehaugane	50	24	38	16
Skeie (Sletthei)	12	20	20	20
Fiskåvatnet nord (Kongsheiå)	4	10	12	4
Sørbø	12	6	2	6
Våge	0	2	-	-
Kolstø	9	2	8	10
Meland	6	6	8	10
Håvik (Myrvang-tunnelområdet)	34	18	20	20
Vorrå/Rabben	0	0	2	6
Nordstokke	6	4	3	2
Sund nær Ytraland	14	12	16	12
Sund ved Rossavatnet	0	2	4	0
Heiavatnet	3	3	10	4
Veavarden-Sletten-Mannes-Munkajord	0	3	2	6
Haringstad	6	4	6	6
Tjøsvollvatnet	0	1	2	5
Åkra øst (Håstø) og Killingtjørn	5	5	0	0
Ådland øst	0	0	10	10
Ådland vest-Øvre Liknes	4	8	16	20
Nedre Liknes-Stava	10	14	18	33
Ferkingstad (ved Grønnsakbua)	6	12	18	6
Nes nord/Hop	10	11	16	6
Nes sør/Nessjøen	11	12	4	10
Langåker vest (Tarevika-Duekloppen)	4	5	12	10
Langåker øst	2	6	4	8
Stol	0	4	6	2
Hemnes-Kvilhaugsvik	32	30	32	32
Haga-Sandhåland	2	6	6	12
Mjølhus	4	8	6	4
Hålandsdalen (Høyenes)	0	2	2	-
Risdal/Sørhåland	6	3	4	-
Vik-Hillesland	5	6	3	10
Norheim-Moksheim	6	10	-	-
Spanne	10	10	3	-
Røyksund	8	2	-	-
Sum	423	401	394	422

Antall vipper til stede på de enkelte hekkeplassene midt i rugetida.. En strek (-) betyr at det ikke ble talt her dette året. Hekkebestanden har vært uventet stabil gjennom de fire hekkesesongene 2011-14.

Utbredelseskart. Hekkeplasser i 2014.

Observasjoner fra hekkeområdene

Osnes-Vikjå

- 16.4 8 individer i hekkeområdet, 3 reir med egg. Myr og beite.
- 22.3 6 individer i hekkeområdet. Sang/spill.
- 12.3 8 vipere i hekkeområdet. Sang/spill.
- 9.3 4 vipere i hekkeområdet.

Hauske-Håland

- 6.4 10 vipere i hekkeområdet.
- 30.3 15 vipere i hekkeområdet, sang/spill.

Grøningå-Brekkedalen-Munkaskard

- 16.4 1 hann syngende Munkaskard
- 10.4 9 rugende Grøningå.
- 28.3 Ny tidligrekord for egglegging i Karmøy: 2 reir med 3 og 4 egg på Grøningå.

Stangemyrane nord

- 13.4 21 individer i hekkeområdet, sang/spill.
- 4.4 20 individer i hekkeområdet, sang/spill.
- 29.3 Minst 30 individer i hekkeområdet, sang/spill.
- 10.3 12 individer i hekkeområdet, sang/spill.

Stangemyrane sør-Øvre Hauge

- 9.4 12 individer i området, sang og spill (Stampemyr).
- 6.4 4 individer, 2 par i området.
- 16.3 1 hann i hekkeområdet.

Øvrabø-Nedre Hauge

- 16.4 1 hann sang/spill Nedre Hauge.
- 5.4 40 vipere i hekkeområdet Øvrabø.
- 30.3 40 vipere i hekkeområdet Øvrabø.

Gunnarshaug-Storasund

- 14.4 10 individer spredt over et større område. 1 reirfunn (1 egg).

Nordbø-Bø-Bøvatnet

- 6.4 8 vipere med tilhold rundt vatnet hvor av ett par ruger. Ingen på beitemarka i NNØ til nå i vår.
- 5.4 4 vipere i området Nordbø/Øvrabø.
- 2.4 6 vipere med tilhold rundt vatnet (AO).
- 9.7 Ingen vipere ved vatnet eller i nærheten, men ca. 300 hettemåker, hvorav halvparten flygedyktige unger av året.

Lande-Utvik (Rehaugane)

30.3 30 individer i hekkeområdet, sang/spill.

16.4 14 individer, 2 reir med egg. Noen reir trolig ødelagt av traktor.

9.5 16 individer i lufta på det meste. 4 av 5 reir fortsatt med egg, ett med ungene ute.

Skeie (Sletthei)

27.3 12 individer i hekkeområdet, sang/spill.

2.4 16 individer i hekkeområdet, sang/spill.

Fiskåvatnet nord (Kongshaugen/Kongsheiå/Heiå)

4.4 4 individer i hekkeområdet på Heiå.

29.3 12 individer i området, sang/spill.

Våge (ved Vågetunet)

18.4 Til tross for vellykka hekking i fjor, var det ingen vipere i området.

31.5 Ingen vipere i området, men 6 rugende fiskemåker.

Velde (Sørbø)

6.4 11 vipere i hekkeområdet, hvor av ett par varslet.

5.4 35 vipere i området, flere av disse trolig bare rastende.

20.5 Vandrefalk jaget intenst etter vipere og andre fugler i hekkeområdet.

Vipe jager vandrefalk på Sørbø. Jaktområdet til vandrefalken utvides i løpet av sesongen og vipene på Velde lever utrygt selv om hekkeplassen til falken ligger nesten 10 km unna. 20.5.14.

Håvik-Meland-Kolstø

Første vipa på hekkeklassen: en hann på kubeitene på Myrvang 8.3. Ungeproduksjonen ble ned mot null her i fjor blant annet pga. hardt beitetrykk og traktorkjøring. Vipene valgte trolig derfor å ikke ta i bruk dette området i 2014, men samlet seg heller på et fuktig gjenlegg nærmere rv. 47 (bildet til høyre). Dessverre skulle det bli problemer også her da grøfting ble satt i gang rett etter egglegging. 18.4.14.

- 11.4. Håvik: Ingen viper valgte i år å hekke på kubeitene på Myrvang sør for gamle Hydroveien. Dette kan skyldes dårlige erfaringer fra i fjor og tidligere år, med nedtråkka og nedkjørte reir. Området er også hardt beita – selv om det ikke har vært dyr der til nå i vår. Et par så ut til å etablere seg lengst sør i dette området hvor det er våtere og bakken kraftig opptråkka fra fjorårs beiting av kjøttfe. 6 reir med egg på eng nær riksveien, øst for Håvik gamle skole. Dette er ei mark med myrlendte partier – som bonden har planlagt som gjenlegg. Enga ble slått i fjor (høyballer). Totalt hekker det minst 10 par på enga, inkludert et sauebeite i sør.
- 11.4. Meland: Ett par med ferdig lagt kull i sumpen, ett par kurtiserte på eng.
- 11.4. Kolstø: 4 rugende samlet omkring myr/beitesump sentralt i hekkeområdet.
- 18.4 Håvik: 1 par med tilhold Myrvang sør. Enda 2 reir pinnesatt på enga sør for tunnelen. Men ett av de tidligere merka reira var forlatt (bare ett egg tilbake). Grøfting er igangsatt midt i eng.
- 30.4 Håvik-Meland: Nord for tunnelen: 2 par ved massedeponiet, paret i øst med 4 unger på sprøyta eng. 4 individer sang/kurtise på selve Myrvang, 8 viper på ny åker ved sjøen med sang/spill og reirgroping. Ett par Myrvang sør, på kubeitene og 7 sett rugende på gjenlegg oppe ved riksveien, men sannsynligvis 10 par totalt her.
Kolstø: 3 rugende i sumpområdet, 3 sang/spill på sprøyta eng nord for Rygge-veien, totalt 9 individer.
- 2.5 Redningsaksjon på gjenlegg. 5 reir med egg lagt tilbake etter pløying av eng. Alle vipene aksepterte endringene og fortsatte å ruge. Dessverre ble ungene som var klekket i to reir ikke funnet og omkom trolig alle sammen.
- 12.5 Fortsatt 2 par på Meland, det ene med omlagt kull, det andre med nyklekte unger.
- 25.5 3 par med unger på gjenlegget/åkeren sør for tunnelen og 2 par med unger på tilsvarende åker nord for tunnelen. Dessuten 2 par med unger på Meland. Videre ruger det 2 par på åker ved sjøen og 2 par har unger nord for denne på kubeite. I tillegg 2-3 par med unger sør på Myrvang, på kubeitene sørover mot Austevik.

Nordstokke

- 6.4. 3 par nær veien opp til Amlandfeltet, første paret ruger.(Ingen obs. Bygnes/Eide).
- 25.3 8 individer i hekkeområdet.
- 28.4 3 rugende, maks. 4 par i området.
- 21.5 Et par hadde lokket ungene ut av det høye gresset på enga der de hadde reir (mens gresset var lavt). Et åkergjenlegg et stykke unna ble ungenes redning.
- 1.6 8 unger på åker sør for enga hvor reirene låg, pluss et par som har lagt egg i åkeren.
- 7.6 Både flygedyktige og dununger i åkeren. Dessuten en rugende tjeld.
- 24.6 Vipene, unge og voksne fortsatt i området.
- 6.7 Voksne og ungfugler i flokk i området, ett par ennå med ikke-flygedyktige unger.

Sund-Vea-Haringstad

- 6.4 Til sammen 14 individer i hekkeområdet på Sund (Århammaren). Ingen øst for veien mot Ytraland hvor det var hekking i fjor.
- 3.4 5 individer på hekkeplassen i beiteområdet, Veakrossen sør.
- 27.3 12 individer i hekkeområdet på Sund.
- 30.4 7 rugende vipere talt fra avstand på Sund. Ingen unger sett. Hardt beitetrykk til nå (sauene borte i dag) kan ha ført til nedtråkking av reir og omlegginger). Maks. 9 par/18 individer i hekkeområdet.
- 9.5 Ingen unger å se på Sund fortsatt, bare rugende vipere sammen med en rugende tjeld.
- 30.5 12 vipere i lufta på Sund, flere unger. Ett par øst for veien med 2 unger

Heiavatnet-Tjøsvollvatnet

- 10.4 4 individer i myra vest for Heiavatnet. Sang, men ingen tegn til påbegynt hekking.
- 29.4 3 individer i myra, sang og varsling. Neppe mer en ett reir/hekkepar.
- 8.5 Fortsatt 3 individer, men ett par trolig med unger: kraftig varsling.

Åkra øst-Killingtjørn

- 3.4 4 individer ved Killingtjørn, sang/spill.
- 29.4 4-5 individer i/ved tjernet. Sannsynligvis 2 reir/hekkepar.
- 24.6 2 hunner varslet unger.

Stava-Liknes-Ådland

- 10.4. Ingen vipere på Ådland, kun ett par øst for rv.47 på Liknes (Åshaugen) og ett vest for veien.
- 6.4 Til sammen 11 vipere spredt i hekkeområdet på Liknes og Liknes/Stava(vest for riksveien), pluss ett par på Stava SØ for Stavasanden.
- 3.4 Fortsatt bare ett par i hekkeområdet på Åshaugen, Liknes.
- 27.3 1 par på plass i hekkeområdet på Liknes øst for riksveien (Åshaugen).
- 29.4 Paret på Åshaugen borte, reiret trolig ødelagt av beitende sauer, men kan også være predatert. 2-4 individer med tilhold nær riksveien, er muligens dette paret pluss et annet par. I området Stava/Liknes ble det talt i alt 12 vipere, ett reir (3 egg) i eng ble pinnesatt. Dette var trolig et omlagt kull etter at det første ble nedkjørt av traktor under gjødsling.
- 8.6 Paret ved veien (vest for) på Liknes/Ådland med unger.

Ferkingstad-Stol-Langåker

Viper i hekkemodus på Ferkingstad (Lurane) allerede 8.3. På samme tid i fjor var det ingen aktivitet og kong vinter rådet grunnen. Tidlig hekkestart betyr normalt vellykka hekkesesong.

- 10.4 Ett par (rugende) på Langåker øst for rv.47 (nord for Taravik-bekken). Ingen har gått til hekking på Stol hvor de gjorde forsøk i fjor og hvor et par var til stede en stund i mars.
- 27.3 Til sammen 12 individer i hekkeområdet på Ferkingstad/Lurane.
- 26.4 Til sammen 6 individer i området (3 rugende). Nedgangen siden 27.3 skyldes nok stor menneskelig aktivitet i hekkeområdet i mellomtida, med grøfting og gjenleggsarbeid.
- 8.6 3 store unger med foreldre hadde funnet veien til ny gjenleggsåker nær hovedveien på Stol.

Nes-Nessjøen-Langåker (Tarevika nord)

- 3.4 9 viper med tilhold i hekkeområdet sør for Hoptjern, Nes.
- 3.4 8 viper med tilhold i hekkeområdet øst for Nessjøen, Nes.
- 27.3 5 viper med tilhold i hekkeområdet øst for Nessjøen.
- 19.4 11 individer totalt opptalt i området øst for Nessjøen.
- 29.4 10 viper varslende og syngende i området sør for Hoptjern. Et reir på eng nærmest tjernet med 4 egg ble pinnesatt.

Hemnes

- 3.4 29 vipper spredt i hekkeområdet på Hemnes.
- 25.3 20 vipper i hekkeområdet.
- 29.4 Totalt 16 hekkepar i området, hvorav 4 med nylagte kull i åker vest av kirka.

Haga-Sandhåland

- 11.4 Kun ett par i området, indikerte reir i myra i beiteområdet i grenseområdet Haga/Sandhåland.

Risdal-Mjølhus

- 3.4 3 vipper på hekkeplassen, Nedre Risdal, myrområdet.
- 25.3 3 vipper på hekkeplassen Tuemyr nord, Mjølhus.

T. v.: Ei resterende perle av ei våtmark i Skudenesområdet finnes på Nedre Risdal. Slike lokaliteter burde forttest mulig fått vernestatus med skjøttsplan og økonomisk kompensasjon til grunneier/jordbruker dekket av miljødirektoratet, 26.6. T.h.: Denne fuktige enga på Mjølhus er siste hekkeplass for vipa på hele strekningen Grødem-Vikra. Trolig er ikke gravemaskinen langt borte. Grøfting og tørrlegging fører til at vipa stadig mister egne hekkeplasser i Karmøy. 15.4.14.

- 22.4 Mjølhus: Det ene reiret var tømt for egg (rester av plomme og skall i det delvis ødelagte reiret). Revespor i våt jord i nærheten. Det andre reiret hadde rugende fugl. Kun 2 vipper sett på hekkeplassen. Flokk på ca. 25 heilo på matjakt, lettet fra jordet.
Risdal: 6 vipper på hekkeplassen. Dessuten 5 rødstilk, 2 tjeld, 2 fiskemåke og 3 krikband.
- 26.6 Risdal: 4 vipper, hvorav 2 varslet unger. 6 rødstilk varslende. Et par fiskemåke, 1 syngende storspove, ingen tjelder.

Vik-Heggheim-Hillesland-Dale

- 10.4 Et par (syngende hann) ved Gamlamyrå.
- 2.4 3 individer ved Gamlamyrå, 1 ved Kvitamyr,
- 25.3 2 par ved Kvitamyr og 1 individ ved Gamlamyrå.
- 22.4 Ingen vipere sett ved Gamlamyrå og Heggheim. 3 ved Kvitamyr, men fortsatt ingen tegn til ruging. Rødstilk (2), krikvand (5) og stokvand (2) til stede.
- 8.5 Ett par med reir i myra i SV kanten av Gamlamyr, Dale.
- 31.5 2 halv voksne unger sett på næringsjakt på mudderflatene nord i Kvitamyr.
- 7.6 Små dununger på næringsjakt på mudderflatene, Kvitamyr., så minst 2 par har lyktes med å få fram unger her.

Norheim

- 14.4 2 reir med 4 egg pluss minst ett par til i området. Ingen vipere å se på strekningen Moksheim-Vormedal.

Spanne

- 14.4 8-10 vipere aktive i hekkeområdet (Bjørnåsen), sang/spill og varsling.

Røyksund

- 14.4 4 par på hestebeitet hvor det i fjor var ett par. To av parene med reir (rugende).

- 30.4 1 par med unger, 1 par med egg og en enslig hann. Vipene ble ikke skremt opp, så ei vipe eller to kan ha blitt oversett på marka. 4 hester beitet i hekkeområdet.

På dette begrensa hestebeitet i Røyksund, omgitt av skog, veier og bebyggelse fant 4 vipepar seg til rette i vår. 14.4.14.

- 3.6 Enga var nylig sprøytet mot ugras, kun ei vipe sett, men denne hadde trolig unge(r).

Ringmerking

Kontroller og gjenfunn

Årets første avlesing skjedde på Bø 13.3.14 hvor **J20C** ble avlest. Denne vipa ble merket på Øvrabø 16.6.13 (K. M. Storesund).

På samme sted, ved Bøvika, ble enda ei vipe avlest 14.3.14: **J23C**. Den var merket samtidig og på samme sted som J20C, og de er trolig kullsøsken som dermed begge har overlevd vinteren i utlandet.

Nok ei vipe fra samme fødested ble oppdaget i Bøvika 2.4.14: **J15C** merket på Øvrabø 11.6.13. Den rastet i fjæra sammen med 10 andre viper, inkludert J20C.

En unge merket på Nes i 2011, ble gjenkjent på Taravik-markene 21.3.14, bare noen få hundre meter fra fødestedet. Det var vipe hunn med nr. **J6U7**. Den ble kontrollert i området også i 2012 og 2013.

To viper i en flokk på 36 med tilhold på eng ved Kolstøvågen, Håvik 26.3.14 var merket. Den ene med bare metallring på venstre fot, den andre også med fargering som lot seg avlese med teleskop: **J50C**, en hunn, merket som unge ved Vågetunet, Avaldsnes 15.6.13.

Ny avlesing 7.4: En hann som drev med reirgroping og kurtise på mark på Nes hadde fargeringkode **J40C** og var merket som unge på Stava 13.6.13.

J40C: Vipehann på Nes 7.4.14. Den ble merket like i nærheten, som unge på Stava 13.6.13.

Prosjektets tredje utenlandsfunn ble meldt inn i 2014. Det var en unge fargemerket på Hemnes 11.6.13 med kode **J30C**. Den ble avlest i en flokk med ca. 400 vipper i et dam- og mudderområde i **Cleveland, England** 31.12.13.

Fra tidligere er J34C tilbakemeldt fra Skottland, nær Aberdeen hvor den ble sett første gang 29.8.13. Den ble også merket på Hemnes, dagen etter overnevnte og på samme jorde. Det er mulig de to er søsken. Funnene kan indikere at østkysten av Skottland og nordlige England har viktige overvintringslokaliteter for Karmøys vipper.

Det tredje utenlandsfunnet så langt er ei vipe merket som unge på Sund 1.6.12 (JAZ4) og som ble funnet død pga. frost og snø i Nord-Tyskland (Friesland) 29.3.13.

Merkinger

Karmøy ringmerkingsgruppe har siden oppstart på 1980-tallet totalt merket nær 1000 vipper, de fleste som unger. I prosjektårene (2010-13) ble det merket 199 unger, hvorav 143 fikk påsatt fargering i plast i tillegg til metallring. Merketallene for de fire årene var henholdsvis 50, 61, 36 og 52. Antall merkinger i 2014 ble 50.

Merket på de ulike hekkeplassene i 2014: Rehaugane 3, Grøningå 7, Øvrabø 8, Øvre Hauge 8, Gunnarshaug 1, Osnes 6, Nordstokke 4, Sund 3, Håvik 2, Sørbo 1, Meland 5 og Hemnes 2. Med unntak av 3 unger som bare ble påsatt metallring, fikk de øvrige også hvit plastring med svart kode.

Merkingene forteller lite om hvor mange unger som vokser opp på de ulike hekkeplassene, for både tida som er investert i å finne unger, varierer mye fra sted til sted, og mulighetene for å oppdage unger er svært forskjellige i de ulike habitatene. Det ble for eksempel ikke merket unger på to av de største hekkeplassene Håland/Hauske og Stangemyrane nettopp fordi det er svært tidkrevende, forstyrrende og vanskelig terreng å finne unger i.

Et verneverdig mangfold

Fuglene i kulturlandskapet. Fotoglimt fra vinteren 2013/14.

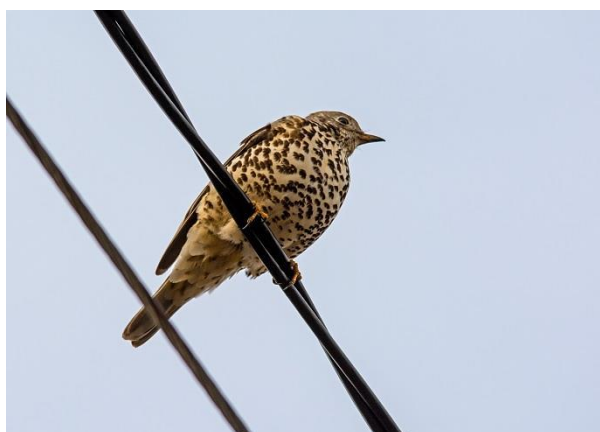

Vinteren 2013-14 ble «grønn» i motsetning til den iskalde forrige vinteren som gjorde engene komplett brune og visne av frost. Øverst: Havørn i kveldslys på Snørteland og svartstrupe hunn på Hemnes. Gåsebildene viser sædgås (3), kortnebbgås (2) og ringgås (1). Liggende for seg selv: grågås. Siste bildet: Måkeflokk raster på Hillesland. Alle bildene er tatt 31.1-2.1.14.

Fuglene i kulturlandskapet. Fotoglimt fra våren 2014.

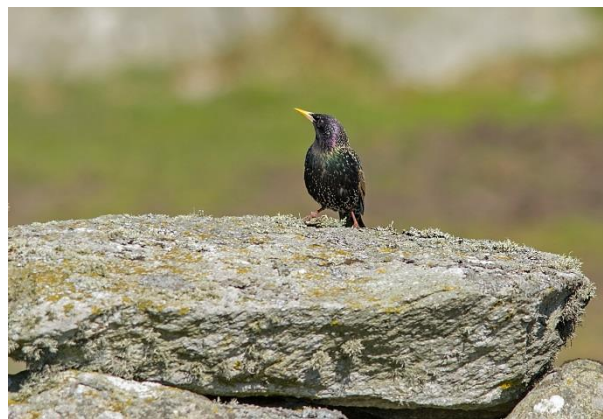
Første tjelden har ankommet, Stava 28.2. Sandloen er også blant de tidligste trekkfuglene tilbake på hekkeplassene, her på Vestheim, Bygnes 1.3. Fem kvinender i Sandvatnet er klare for avreise, de hekker ikke hos oss. Knoppsvaneparet i Tjøsvollvatnet, og et par grågås i Heivatnet hvor de fikk opp unger.

Stærflokk på Åkrasanden 14.2 var neppe trekkfugler, men lokale overvintreere. Duetrosten er blant de tidligste trekkfuglene, som denne hvilende på en ledning på Blikshavn 27.2. Sanglerke tilbake på tuetoppen sin på Hillesland. Nederst: Gravandparet tilbake på Hemnes og første fiskemåken på reirplass på Hydro.

Øverst fra venstre: Ravnepar på Hillesland hvor også ei ung havørn er på utkikk etter noe spiselig. Skjærpiplerke og svartryggerle leiter etter mat på fuktig eng. Den «engelske erla» med svart rygg har blitt årlig hekkefugl i Karmøy. Skogdue på åker på Dale - bare på snarvisitt hos oss. Gråhegre leiter etter kvister til reirbygging på Eide. Hettemåker i Bøvatnet. Fortsatt orreleik i Karmøyheiene.

Øverst fra venstre: Et typisk vårfenomen: måker jakter på meitemark på dyrka mark, Dale 11.4. Skjæra har en solid hekkebestand i de travleste jordbruksområdene, Nes 7.4. Storspoven holder stand som hekkefugl, selv om den har måttet gi tapt nesten over alt i heiene pga. økt antall rovdyr og gjengroing, Dale 10.4. Stæren hekket tidligere vanlig under steiner og i fjellsprekker. Men med flere predatorer har dette blitt for farlig, så nå er det hustak som er redningen for de aller fleste, Nes 3.4. Nederst linerle og heipiplerke som fortsatt hekker i stort antall i åpent terreng, gjerne ved vann slik som her ved Heiavatnet, 8.5.

Øverst fra venstre: To brunnakke-hanner i Heiavatnet. Reservatet er en av svært få hekkeplasser vi har igjen av denne staselige anda. Gjeddebestanden i vatnet er en trussel det må gjøres noe med. Grågjessene får unger i stort antall for tida, her i Visnesvatnet. Gjøk jager av sted – alltid på farten. Det var mye gjøk i vår, men vi er urolige for hekkeresultatet, for ingen ungfugler ble sett utover sommeren. Toppand og dvergdykker er arter som nyter godt av beskyttelsen fra hettemåkene i Bøvatnet. Sanglerka klarer seg fortsatt godt på Karmøy til tross for nedgang mange andre steder. Bilde fra Hillesland. Heilo på rast. De klare tegningene vitner om høyfjells-varianten. Dessverre har endringene i Karmøy naturen de siste årene blitt for store til at den sørlige eller lavlandsvarianten av heilo som har hekket hos oss så lenge folk kan huske, har måttet gi seg som hekkefugl. Bildet er tatt på Håvik.

Referanser

Adrian S. Seymour, Stephen Harris, Craig Ralston & Piran C.L. White (2003): Factors influencing the nesting success of Lapwings *Vanellus vanellus* and behaviour of Red Fox *Vulpes vulpes* in Lapwing nesting sites, *Bird Study*, 50:1, 39-46

Aftenbladet. Kråkefangst på Jæren. (2012).

<http://www.aftenbladet.no/nyheter/lokalt/jaeren/Her-er-krake-nummer-551-i-fellen-2937014.html>

Artsobservasjoner 2014. Rapportsystemet for fugler. Artsdatabanken for Norsk Ornitologisk Forening. Tilgjengelig fra <http://www.artsobservasjoner.no/fugler>

Atienza, J.C. et al. (2012). - Directrices para la evaluación del impacto de los parques eólicos en aves y murciélagos. Versión 3.0. www.seo.org

BirdLife International 2004. Birds in Europe: Population estimates, trends and conservation status. BirdLife Conservation Series No.12. BirdLife International, Cambridge.

Byrkjedal et al 2012. Vipa på Jæren 1997-2011. *Ornis Norvegica* (2012), 35: 16-22

Byrkjedal, I., Grønstøl, G. B., Hafsmo, J. E. and Lislevand, T. 2000. Chick punishment and chick adoption in Northern Lapwings. *Ornis Fennica* Vol. 77(2): 89-92.

Byrkjedal, I., Grønstøl, G. B., Lislevand, T. Pedersen, K. M., Sandvik, H. and Stalheim, S. 1997. Mating systems and territory in Lapwings *Vanellus vanellus*. *IBIS* 139: 129-137.

European union management plan 2009-2011 Lapwing *Vanellus vanellus*

<http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/Lapwing%20EU>

Grønstøl, G., Blomqvist, D., and Wagner, R. 2005. Hekkedynamikk og produksjon hos vipper på Öland. *Calidris* 2: 28:34.

Grønstøl, G., Blomqvist, D., and Wagner, R. 2003. Hekkebiologien hos Vipe - med resultater fra undersøkelser gjort på Öland våren 2003. *Calidris* 2-3:18-27.

Grønstøl, G. B. and K. M. Pedersen 1997. Neighbour interference in Northern Lapwing nest defence. *Ornis Fennica* 74(1): 59-61.

Heldbjerg, H., Lerche-Jørgensen, M. & Eskildsen, A. (2011): Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2010. Årsrapport for Punktællings-projektet. Dansk Ornitologisk Forening.

*Impacts of predation on the hatching success of Northern Lapwings *Vanellus vanellus* in relation to Red Fox *Vulpes vulpes* density* http://www.dmu.dk/fileadmin/Attachments/Rasmus_DueSpeciale.pdf

Kvinneland, A. 2012 Prosjekt vern vipa. Rapport 1 -2012. BioDiv2010. 72 s. <http://karmoy.ringmerkingsgruppe.no>

Kvinneland, A. 2013 Prosjekt vern vipa. Rapport 2 -2013. BioDiv2010. 59 s. <http://karmoy.ringmerkingsgruppe.no>

Lislevand, T., Byrkjedal, I, Grønstøl, G. 2008 Dispersal and age at first breeding in Norwegian

Northern Lapwings (*Vanellus vanellus*). *Ornis Fennica* in press.

Lislevand, T., Byrkjedal, I, and Grønstøl, G. B. 2002. Vipenes atferd og levesett i hekketiden. *Vår Fuglefauna* 25(2): 52-58.

Lislevand, T., Byrkjedal, I., Grønstøl, G. B. and Hafsmo, J. E. 2001. Mate replacement and male brood adoption in Lapwings *Vanellus vanellus*. *Wader Study Group Bulletin* 95: 55-58.

Mjølsnes, Kjell (2012) Ta vare på vipa (seminar). Naturvernforbundets vipeprosjekt.

Parr, R. (1992). - The decline to extinction of a population of Golden Plover in north-east Scotland. *Ornis Scand.* 23: 152-158.

Sheldon, R., Bolton, M., Gillings, S. & Wilson, A. (2004). - Conservation management of Lapwing *Vanellus vanellus* on lowland arable farmland in the UK. – *Ibis* 146 (Suppl. 2): 41-49.

Shrubbs, M. (1990). - Effects of agricultural change of nesting Lapwings *Vanellus vanellus* in England and Wales. – *Bird Study* 37: 115-127.

Taylor, I.R. & Grant, M.C. (2004). - Long-term trends in the abundance of breeding Lapwing *Vanellus vanellus* in relation to land-use change on upland farmland in southern Scotland. – *Bird Study* 51: 133-142

Vorisek, P. (2005). - Population trends of European common birds, 2005 update. – Internet publication, European Bird Census Council: www.ebcc.info.

Lenka ŽÍDKOVÁ¹, Věra MARKOVÁ¹ and Peter ADAMÍK², 3. Lapwing, *Vanellus vanellus* chick ringing data indicate a region-wide population decline in the Czech Republic. *Folia Zool.* – 56(3): 301–306 (2007)

Museum Stavanger, Ringmerkingsentralen <http://must.ringmerking.no/kart.asp>